

/Roger van Boxtel

‘Het wantrouwen is ingebakken’

Geen onderwerp zo ingewikkeld als de economie van de zorg. En tegelijk zo beladen. Tijd voor een pragmatische D66'er op Volksgezondheid? Roger van Boxtel, tegenwoordig zorgverzekeraar, zou best wat koppen tegen elkaar willen slaan.

door Boudewijn Geels & Ivo van Woerden **beeld** Roel Rozenburg

‘We hebben van van alles en nog wat een recht gemaakt. Maar dat is op de lange termijn onhoudbaar.’

Bij het binnenrijden van Wageningen begint de vraag zich voorzichtig op te dringen. Bij aankomst op het winderige parkeerterrein van het hoofdkantoor van Menzis staat vast dat het over tien minuten de eerste vraag zal zijn: wat dóet Roger van Boxtel hier in vredesnaam?

In 1998 werd hij namens D66 minister van Grotestedenbeleid en Integratie in het tweede kabinet-Kok. Na de verkiezingsnederlaag van Paars in ‘het jaar van Fortuyn’, 2002, verliet hij de politiek. Sinds 2003 is Van Boxtel bestuursvoorzitter van zorgverzekeraar Menzis (twee miljoen verzekerden). Vorig jaar maakte hij, parttime, zijn comeback in de politiek, als leider van de D66-senaatsfractie. Ook was hij eind 2011 een tijdje interimbestuurder bij Ajax. Hij woont in Gorinchem en heeft een prestigieuze bijbaan in Den Haag, maar moet voor zijn hoofdbetrekking telkens op en neer naar een 36.000 zielen tellend stadje in Gelderland. Zijn ministerschap mag destijds dan niet door iedereen als een daverend succes zijn gepercipieerd, een man als Van Boxtel moet toch wel een leuke baan in de Randstad kunnen krijgen? “Dit is een leuke baan,” klinkt het even later monter uit de mond van de 58-jarige voormalige bewindsman. “De zorg is een fascinerend werkveld en ik zit hier uitstekend op mijn plek.”

Toegegeven: Van Boxtel heeft het gezellig gemaakt boven in de verder vrij kille kantoorstoren in Wageningen-West. De muren van zijn directiekamer zijn grijsbruin, als waren ze besmeurd met modder. De vloerbedekking bestaat uit rieten matten. Aan de muur hangt kunst met een hoofdletter K, en Van Boxtel wijst zelf nog even op een

ingelijste foto die de voorpagina van *de Volkskrant* haalde, waarop hij als minister een handstand maakte in de tuin van het Catshuis.

Allereerst: praten we nu met de D66-politicus of met de zorgverzekeraar?

“Ik ben allebei, maar ik zit hier als Menzis-bestuurder.”

Dat is in de praktijk toch niet uit elkaar te houden?

“Voor mij wel. Kom maar met bewijzen dat het niet zo is.”

U roept al jaren dat we aan ‘zorgsparen’ moeten gaan doen. O toeval, dat is ook een wens van D66.

“Klopt. Als mensen mij om mijn mening vragen, dan geef ik die. Ze kunnen mijn adviezen ook naast zich neerleggen. Bovendien denken andere partijen gelukkig ook steeds meer in de richting van zorgsparen.”

Menzis pioniert er sinds maart mee. Wat is dat zorgsparen precies?

“Het idee is dat je geld opzij zet voor zorg die later niet, of niet meer, vergoed wordt. Het gaat dan om heel specifieke zorg, zoals extra hulp in huis bovenop de thuiszorg als je zelf slecht ter been bent, of het aanleggen van een traplift. Zo kun je straks langer in je eigen huis blijven wonen.”

Daar kunnen mensen toch zelf een potje geld voor aanleggen? Waarom moet een zorgverzekeraar zich daarin mengen?

“Wij hebben als zorgverzekeraar contracten met zorgaanbieders. We kunnen je dus snel adviseren en tegen inkoopvoordeel zorg van hoge kwaliteit garanderen.”

Het gaat om een soort luxeverzekering, begrijpen we.

“Nee. Ondanks de bezuinigingen op de zorg zullen de huisarts en ziekenhuisopname altijd in de basisverzekering blijven. Maar het is onontkoombaar dat mensen in de toekomst meer – de SP zal nu ongetwijfeld zeggen: nóg meer – zorg en ondersteuning zelf gaan betalen. In deze crisistijd nemen mensen steeds minder aanvullende verzekeringen. Dat is niet altijd gunstig. Mensen moeten bedenken dat ze over een jaar of twintig bijvoorbeeld niet meer zo goed lopen of iemand nodig hebben die ze onder de douche helpt. Dat zit nu nog allemaal in collectieve arrangementen. We hebben namelijk van alles een recht gemaakt. Dat leidt tot een verwachtingspatroon: als ik iets nodig heb, dan krijg ik het ook. Maar dat stelsel is op lange termijn onhoudbaar. Je kunt het zorgsparen dus benaderen als een alternatieve aanvullende verzekering.”

SP-Kamerlid Renske Leijten klom meteen in de gordijnen. Er zou sprake zijn van een ‘ongewenste tweedeling in de ouderenzorg’.

“Renske is heel deskundig, maar op dit punt verschilt onze taxatie. Als het over zorgsparen gaat, is de grondhouding van de SP per definitie: wij zijn tegen. Natuurlijk is er spanning tussen zo’n individuele regeling en de collectieve. Ik besef ook heus wel dat het voor iemand met mijn inkomen makkelijker sparen is dan voor iemand met het minimumloon. Maar het gaat ook om een mentaliteitsshift. Als we, na de pensioenen en de hypotheekrenteaftrek, ook in dit dossier te lang op onze handen blijven zitten, is de zorg straks niet meer te betalen. We zitten nu al op 75 miljard euro. Je kunt het niet maken om mensen veertig procent van hun brutosalaris aan zorgpremie te laten ophoesten. Het zorgsparen was dus ook bedoeld als een signaal aan de politiek: als jullie geen maatregelen nemen, gaan bedrijven zelf ook nadenken over de toekomst.”

In de politiek is een duidelijke kloof zichtbaar. De linkse partijen en de PVV vinden bezuinigen op de zorg een gruwel, en een begrip als marktwerking al helemaal. De VVD en ook D66 geloven wél in marktwerking.

“Ik geloof in logisch nadenken. Als de kosten van de zorg de pan uit rijzen, kun je toch niet blijven hangen in kortetermijn-

'Ajax was wel een zorg, ja'

Roger van Boxtel bevond zich in het oog van de orkaan die vorig jaar over de Amsterdam Arena raasde, thuishaven van voetbalclub Ajax. Johan Crujff en zijn mede-commissarissen Steven ten Have, Marjan Olfers, Paul Römer en Edgar Davids vochten elkaar de tent uit over de voorgenomen benoeming van Louis van Gaal tot algemeen directeur. Menzis-topman Van Boxtel, die in de ledenraad zat, werd gevraagd op te treden als interim-bestuurder.

"Als je over de zorg wilt praten: Ajax was wel een zorg, ja. Wat een gedoe was dat. Maar ja, dat is ook te wijten aan *zwei Seelen in einer Brust*. Ajax is zowel een NV als een vereniging. Dat schuurt. "Ik was aanvankelijk redelijk enthousiast over de nieuwe commissarissen. Op papier was het een goed stel. Na lang wikken en wegen besloot Crujff ook 'een jasje aan te trekken', zoals hij het noemde. We formuleerden als ledenraad wel een keiharde voorwaarde: er moet sprake zijn van collegiaal

bestuur. Daar ging het dus mis. "Net als Crujff had ik er geen idee van dat Ten Have, Olfers, Römer en Davids Van Gaal hadden vastgelegd. Ten Have presenteerde het als een voldongen feit. Dat pikte Crujff dus niet. Binnen de club brak een enorme ruzie uit. In de ledenraad had je allerlei kampen en clubjes. Ik was een van de weinigen met *no strings attached*. Toen in november voorzitter Uri Coronel en de andere bestuursleden hun functie neerlegden, werd mij gevraagd: zou jij in dat gat willen springen? 'Geen sprake van!' zei ik. Maar de druk werd steeds groter. Toen heb ik de voorzitter van de raad van commissarissen van Menzis gebeld en gezegd: er moet hier iets gebeuren. We spraken af dat ik het zes weken zou doen. In die periode heeft het interimbestuur, onbezoldigd, de vereniging op orde gebracht."

"Als je minister bent geweest, zoals ik, weet je wat mediadruk is. Maar dat was kinderspel vergeleken met wat ik die zes weken bij Ajax heb

meegemaakt. Na een vergadering stonden er vijftien cameraploegen te wachten, Al Jazeera inclusief. Dat beeld zal ik nooit meer van mijn netvlies krijgen. Of die heisa stiekem ook wel leuk was? Nou nee. In die tijd heb ik ook heel bewust geen journalist te woord gestaan. Die harde afspraak hadden we ook gemaakt: deuren dicht, en niet de hele dag toeterend door de media trekken. Trok ledenraadslid Keje Molenaar zich daar overduidelijk weinig van aan, zegt u? Sorry, ik ga niet reageren op allerlei andere constatering. "Ja, in de media verscheen het bericht dat Crujff zou hebben gezegd dat Davids alleen maar in de raad van commissarissen zat 'omdat hij zwart was'. Die opmerking zal vast gemaakt zijn, maar niet in de context waarin hij is uitgelegd. Maar ik ga hier verder niet op in. Ik ben er niet bij geweest. Wel kan ik je verzekeren dat Davids' huidskleur geen enkele rol speelde bij zijn benoeming. "We weten allemaal hoe het conflict is afgelopen: Crujff won

de rechtszaak, Van Gaal komt niet en de raad van commissarissen is afgetreden. De ledenraad is opgedoekt. Op 14 juni worden oud-minister van Economische Zaken Hans Wijers, voormalig KLM-topman Leo van Wijk en voormalig Ajacied Theo van Duivenbode tijdens een vergadering van aandeelhouders voorgedragen als nieuwe commissarissen. Wijers is beoogd voorzitter. "Ja, ik ken Hans goed – hij is immers ook van D66. Hij was minister in Paars I, ik in Paars II. Maar nee, ik heb hem niet 'geregeld'. Ik 'regel' niemand. Ik heb hem uiteraard wel gesproken. Of ik hem gewaarschuwd heb: weet waar je aan begint? Nee, grote mensen hoeft je niet te waarschuwen. Die moeten de spelregels zelf kennen."

"Of het nu definitief rustig is bij Ajax? Nou, er moeten nog wel wat zaken worden afgewikkeld. Maar daar ben ik slechts toeschouwer van. Prima: ik vind het veel leuker om gewoon op de tribune te zitten."

beslissingen? Electoraal is het leuk om te roepen: de rollator blijft vergoed. Maar dat is allemaal kortetermijngeluk; natuúrlijk kun je zo'n ding best zelf kopen. En kijk eens naar de AWBZ (Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten – red.). Die is in 1968 in het leven geroepen om goede zorg voor gehandicapten veilig te stellen. Vervolgens gingen er ook tal van voorzieningen voor niet-gehandicapten onder vallen: verblijf in een verpleeghuis, thuiszorg, revalidatietrajecten, noem maar op. Je kunt onderdelen van de AWBZ rustig naar het verzekeringsgedeelte of naar de gemeentelijke zorg overhevelen. Neem de discussie over het al dan niet vergoeden van een rollator. Af en toe moet je het lef hebben om te zeggen: dit was niet de bedoeling.”

Is dat wat linkse partijen over het algemeen onvoldoende durven: de emotie trotseren die het onderwerp zorg oproept?

“Sinds de komst van de PVV denk ik niet meer zo in termen van links en rechts, maar volgens de klassieke definitie van die begrippen: inderdaad.”

Niet alleen de SP, ook GroenLinks en de PvdA hebben weinig op met marktwerking in de zorg. En uit een enquête van Maurice de Hond bleek vorig jaar dat zelfs 56 procent van het VVD-electoraat het met de PvdA eens is dat zorgverzekeraars niet met elkaar zouden moeten concurreren, maar de zorg in hun regio gewoon zo goed mogelijk moeten organiseren.

Van Boxtel slaakt een diepe zucht. “Veel te veel mensen trappen in die valse valkuil van ‘voor of tegen marktwerking’. Die marktwerking is in dit land nog steeds buitengewoon betrekkelijk. Er is geen terrein waar wet- en regelgeving zo strak zijn als op dit domein. En terecht. Mijn collega's uit Zweden, Duitsland en de VS zeggen: noemen jullie dit marktwerking?! We hebben veertig jaar lang toegestaan dat de bureaucratie toenam met het ziekenfondsstelsel. Als je kort na de verandering al meteen om ideologische redenen roept: ‘Ik wil dit niet!’, dan zeg ik: wil je dan terug naar wat we hadden? Elementen van marktwerking hebben echt hun nut bewezen. Neem de komst van particuliere oogklinieken, zoals het Oogziekenhuis in Rotterdam. Die leveren topkwaliteit en ontlasten de bestaande ziekenhuizen.”

‘De marktwerking in de zorg? Die is in dit land nog steeds buitengewoon betrekkelijk.’

Toch blijven de kosten van de zorg stijgen. Terwijl marktwerking die stijging moest beteugelen.

Weer een zucht. “Opvallend dat de zorg altijd alleen maar als kostenpost wordt gezien, terwijl het ongelooflijk veel óplevert, aan verhoogde arbeidsproductiviteit en verhoogde kwaliteit van leven. Maar goed, het zij zo. Als ik kritisch kijk, ook in eigen kring van zorgverzekeraars, hebben we de eerste jaren nodig gehad om echt verstand te krijgen van de prijs én van de kwaliteit. Vroeger was zorginkoop gewoon handjeklap, gebaseerd op het aantal ligdagen in een ziekenhuis. Dat ging echt nergens over. Toen stegen de kosten óók elk jaar enorm.”

Een van de bezwaren tegen marktwerking is dat er vraag wordt gecreëerd door de financiële prikkel die ervan uitgaat. ‘Kom maar bij ons, want je bent vast een beetje ziek.’ En hup, daar gáán de kosten weer.

“Luister, we zijn in 2006 met een nieuw model begonnen. Dat is nog maar kort geleden. De slagen die sindsdien zijn gemaakt, zijn echt fors. Zo is er ruim een miljard op de geneesmiddelen bespaard. Kan het nog beter? Ja, het kan nog beter. Je moet naar manieren zoeken om de uitwassen van marktwerking te beteugelen. Voorbeeld: de ziekenhuizen zagen een deel van hun omzet verdampen doordat wij zorgverzekeraars aangaven dat patiënten soms ook gewoon naar de huisarts konden gaan. Dus gingen die ziekenhuizen allerlei nieuwe diensten aanbieden, zoals griepoli's, vage klachten-poli's en snurkpoli's. Daar stond niets over in de voorwaarden,

dus als de patiënt daar eenmaal langs was geweest, kon ik niet meer zeggen: die rekening betaal ik niet. Nu zijn we daar veel scherper op. Gaan we dan op de stoel van de dokter zitten? Nee, we kijken altijd goed naar de protocollen van de artsen. Als die up to date zijn, respecteren we dat.”

Uit de zorgpraktijk hoor je dat het werk van de mensen op de werkvloer enorm wordt ingeperkt en dat kapitalen verloren gaan aan allerlei bestuurslagen.

“Absoluut. Ook wij hebben hier bij Menzis net weer een managementlaag geschrappt. Eruit!”

U bent ook niet goedkoop met een salaris van 276.000 euro. Daarmee zit u ruim boven de balkenendenorm van 193.000 euro.

“Ja, en dat vind ik legitiem. Hoewel we voor een deel publieke diensten uitvoeren, zijn we wel een bedrijf. Als ik de premie niet goed bereken en Menzis gaat mee in de verliezen, gaat mijn kop eraf. Trouwens, het gaat nou ook weer niet om een half miljoen.”

Zou u het ook doen voor 193.000 euro?

“Dat heb ik me nog nooit afgevraagd. Ik vind het bizar als je stelt: jullie moeten meer een bedrijf worden, en je tegelijk wilt bepalen wat ik wel en niet mag verdienen. Menzis is een coöperatie. Als ik me kan verantwoorden richting mijn ledenraad en als die zegt: dit is aanvaardbaar, dan is het een prima model.”

U koopt als verzekeraar zorg in bij ziekenhuizen en andere instellingen.

U heeft dus macht. Gebruikt u die ook

'Er komen verkiezingen aan. Het snelle gelijk van de straat vormt dan een risico.'

om in zorginstellingen overbodige overhead weg te krijgen?

"Natuurlijk. Alleen is dat wel... Kijk, er is veel onderling wantrouwen in de zorgsector. Mensen vinden het heel moeilijk om te accepteren dat wij iets vinden van hun huishouding. Maar omgekeerd mogen anderen ook iets van onze huishouding vinden. Ik zeg dan: kom maar, wijs maar aan waar er gesnoeid kan worden. Je niet met elkaar bemoeien is in de zorg heel lang een groot goed geweest, maar dat kan niet meer. Ik stuur weleens een brief naar de voorzitter van de raad van toezicht van een zorginstelling om te zeggen dat iets niet meer van deze tijd is. Formeel ga ik er niet over, maar toch vind ik dat ik het moet kunnen zeggen."

Wij hebben de indruk dat iedereen in de zorg het wel zo'n beetje eens is over dat teveel aan bestuurslagen, behalve de mensen in die lagen zelf, omdat ze hun baan niet willen kwijtraken.

Onverwacht fel: "Dat ben ik niet met je eens! Er verandert echt al een hoop, alleen doet de een het veel sneller en transparanter dan de ander. Ja, soms kom ik ook nog verkeerde voorbeelden tegen, maar dat zegt niets over het geheel. De zorg is een zeer complex veld. Er zijn veel actoren met grote onderlinge verschillen en belangen. Ik heb te maken met de industrie: de grote farmacie en de producenten van hulp-middelen. Ik heb te maken met patiënten en patiëntenverenigingen, en ik heb te maken met professionals: artsen en verpleegkundigen, van wie 99 procent echt hartstikke goed zijn werk doet, de hele dag met patiënten bezig is en dus

helemaal niet toekomt aan discussies over 'het systeem'. En dan is er natuurlijk nog de overheid, landelijk en lokaal. Al die spelers zijn voortdurend met elkaar in gevecht. Ze houden allemaal hun eigen bordjes draaiend. Het wantrouwen is ingebakken: 'Zo'n zorgverzekeraar gaat het alleen om het geld, niet om de kwaliteit,' en: 'De overheid maakt alleen maar regels en heeft geen idee meer wat er speelt in de zorg,' enzovoort."

Is er een Sociaal Economische Raad (het overlegorgaan van werkgevers en werknemers dat kabinet en parlement adviseert over sociaal-economisch beleid – red.) voor de gezondheidszorg nodig?

Van Boxtel slaat met zijn vuist op tafel. "Dat roep ik al jaren! Maar het is me niet gelukt."

Wie willen er niet?

"De niet-willers komen in alle rangen en standen voor, sommige collega-zorgverzekeraars inclusief. Sommigen vrezen verlies van hun machtspositie, anderen te veel stroperigheid. Alle neuzen dezelfde kant op krijgen is hondsmoeilijk. Vorig jaar hebben wij zorgverzekeraars een convenant afgesloten met de koepel van ziekenhuizen. Daarin staat dat ze niet meer dan 2,5 procent zullen groeien. Riep een ziekenhuisdirecteur vervolgens doodleuk dat die afspraak voor zijn ziekenhuis niet gold. 'Wij moeten echt acht procent groeien,' beweerde hij."

U zou vast best eens wat koppen tegen elkaar willen slaan...

"Tuurlijk! Ik heb vorig jaar tijden die onderhandelingen over het convenant ook een keer gezegd: als we er nu niet binnen een

half uur uit zijn, ga ik weg en kom ik ook niet meer terug."

En hielp dat?

"Dat hielp."

D66 komt ongetwijfeld in het nieuwe kabinet. Zou u niet dolgraag minister van Volksgezondheid willen worden?

"Die vraag verwachtte ik al. Het antwoord is nee. Wat ik nu doe, vind ik fantastisch."

Maar als men u belt...

"Ik ben altijd voor iedereen te bellen, maar ik heb geen enkele heimwee naar Den Haag. Goed, ik ben sinds vorig jaar een beetje terug door mijn lidmaatschap van de Eerste Kamer. Hartstikke leuk: ik kom iedereen weer tegen. Maar of je nou minister bent of zorgverzekeraar, iedereen heeft zijn rol te spelen."

Als minister kunt u meer voor elkaar krijgen dan in uw huidige functie.

"Dat moet je ook weer niet overschatten. Een minister moet zich ook weten te verstaan met de spelers in het veld. Overigens hebben we nu een minister die dat behoorlijk goed doet."

Dat is Edith Schippers van de VVD. U zit voor wat betreft de zorg heel veel meer op de VVD-lijn dan op die van die andere grote potentiële coalitiepartner, de PvdA, hè?

"De PvdA-ideeën over een stelselwijziging vind ik te ver gaan. De vraag is: nemen alle partijen hun verantwoordelijkheid om de zorgkosten beheersbaar te houden? Dat houdt in dat je ook tegen mensen zegt dat niet alles meer vanzelfsprekend is, dat voor sommige dingen inderdaad meer zelf betaald moet worden en je zelf meer voorzieningen moet gaan treffen. Maar ja, er komen verkiezingen aan. Het snelle gelijk van de straat vormt dan een risico."

Kijkt u tevreden terug op uw eerste termijn als minister?

"Hahaha."

Het beeld dat bij velen van u als minister van Grotestedenbeleid en Integratie is blijven hangen, is dat van een softe 'theedrinker'. U was een van de politici – Ad Melkert en Hans Dijkstal waren de anderen – die onbedoeld Pim Fortuyn op het schild heeft gehesen. Is het tijd voor revanche?

Van Boxtels blik verstrakt. "Als het beeld dat u schetst al bestaat, dan is dat volkomen onterecht. Dus hoeft ik ook geen revanche te nemen."/